

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI JOQARI BILIMLENDIRIW, ILIM HÁM
INNOVACIYA MINISTRLIGI**

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASI VETERINARIYA HÁM
SHARWASHÍLIQTÍ RAWAJLANDÍRÍW KOMITETI**

**SAMARQAND MÁMLEKETLIK VETERINARIYA MEDICINASI,
SHARWASHÍLIQ HÁM BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
NÓKIS FILIALI**

**“ARALBOYÍ AYMAĞÍNDÁ SHARWASHÍLIQTA INNOVACION
TEXNOLOGIYALAR HÁM RAWAJLANDÍRÍWDÍN KELESHEGI”
atamasındağı Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciya materiyalları
TOPLAMÍ
25-aprel 2025-jıl**

**“OROL BO‘YI HUDUDIDA CHORVACHILIKDA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALAR VA RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari
TO‘PLAMI
25-aprel 2025-yil**

**СБОРНИК материалов
Республиканской научно-практической конференции
“ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ЖИВОТНОВОДСТВА В ПРИАРАЛЬЕ”
25 апреля, 2025 г**

NÓKIS-2025

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ BILIMLENDIRIW, ILIM HÁM
INNOVACIYA MINISTRLIGI**

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ VETERINARIYA HÁM SHARWASHÍLIQTÍ
RAWAJLANDÍRÍW KOMITETI**

**SAMARQAND MÁMLEKETLIK VETERINARIYA MEDICINASÍ,
SHARWASHÍLIQ HÁM BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
NÓKIS FILIALI**

**“ARALBOYÍ AYMAGÍNDÁ SHARWASHÍLIQTA INNOVACION
TEXNOLOGIYALAR HÁM RAWAJLANDÍRÍWDÍŇ KELESHEGI”
atamasındağı Respublikalıq ilimiy-ámeliy konferenciya materiyalları
TOPLAMÍ
25-aprel 2025-jıl**

**“OROL BO‘YI HUDUDIDA CHORVACHILIKDA INNOVATSION
TEXNOLOGIYALAR VA RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLLARI”
mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari
TO‘PLAMI
25-aprel 2025-yil**

**СБОРНИК материалов
Республиканской научно-практической конференции
“ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ЖИВОТНОВОДСТВА В ПРИАРАЛЬЕ”
25 апреля, 2025 г**

NÓKIS-2025

4. S.Cheng, L. Lin, Farmakokinetik va siydikning metabolitlari haqida izoh Radiada Degidroevodaminning katyosi: *Boymia rutikarafadan* A. Juss. (A.Juss.) T.G. Xartli, (2013), p. 304788.

5. Y. Asahina, K. Kashiwaki, *Evodia rutaecarpa* mevalaridagi kimyoviy tarkibiy qismlar, *Yakupaku Zasshi* 405 (1915) 1273-1293.

6. I. Xan, A.Ibrar, N. Abbos, A.Said, Strukturaviy kutubxonada so'nggi yutuqlar ishlab chiqilgan xinazolin va xinazolinon: sintetik yondashuvlar va multifarious dasturlar, *Eur. J.Med. Chem.* 76 (2014) 193-244, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejmech.2014.02.005>.

7. Q.Z. Vang, J.Y. Liang, X. Feng, *Evodiagenin* va *dievodiamin*, ikkita yangi indol *Evodia rutaecarpa*, *Chindan* alkaloidlar. *Chem. Lett.* 21 (2010) 596-599, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ccllet.2009.12.002>.

8. C. Xu, Q. Vang, X. Feng, Y. Bo, *Evodiyogenin* ta'siri photocytotoxicity PI3K / AKT / mTOR ning ingibitsiyasi orqali MDA-MB-231 inson ko'krak bezi saraton hujayralarida va p38 yo'llarini faollashtirish, *Fitoterapia* 99 (2014) 292-299, <http://dx.doi.org/10.1016/j.fitote.2014.10.010>.

9. I.K. Park, J. Kim, Y.S. Li, S.K. Shin, dorivor o'simlikning *In vivo* fungusidal faoliyati *Oltita* fitopatogen fungitsga qarshi ekstraktlar, *Int. J. Pest Manag.* 54 (2008) 63-68, <http://dx.doi.org/10.1080/09670870701549665>.

10. J.Y. Vu, M.C. Chang, C.S.Chen, H.C. Lin, HP Tsai, C.C. Yang, C.H. Yang, C.M. Lin, *Topoizomeraz I* *evodiamin*, *Klebsiella pneumoniae*, *Planta Med.* 79 (2013) 27-29, <http://dx.doi.org/10.1055/s-0032-1327925>.

ORGANIK ÓGITLARNING TUPROQ STRUKTURASINI YAXSHILASHDAGI AHAMIYATI

**S.Z.Matsalaeva., Q.Sh.Begdullaeva., S.B.Muxtarova., N.A.Muratbaeva.,
B.A.Yusupova**

*Samarqand davlat veterinariya medicinası chorvachilik va biotexnologiyalar
universiteti Nukus filiali*

Kalit sózlar: ógit, ozuqa, zamburuğ, galla, sizot suvlari, azotli ógit, Geo-Gumat, UzGumi, Gumimaks, Agrozim, Baykal-M, Kristalon

Dala ishlarining yillik doirasi organik ógitlarni berishdan boshlanadi. Kuzda yoki qishning boshida maydonning butun yuzasi bóylab 1 m²ga 10 kg hisobidan dagal organik ógitlarni sepib chiqing. Ógitlar ildiz mevalilar va butgullilar oilasiga mansub ósimliklar ekiladigan maydonlarga beriladi, ammo egat yerlarga chirigan góng yoki kompost bir tekis yaxshilab sepib chiqiladi. Ma'lumki, hamma xójaliklarda ham qishloq xójalik hayvonlari boqilavermaydi, góngni sotib olish esa ancha qimmatga tushadi. Shu bois xójalik sharoitida ósimlik qoldiqlari va oshxona chiqindilaridan kompost tayyorlashni órganib olish maqsadga muvofiq.

Kompost tayyorlashda kletchatkaga boy бўlgan somon, hazon, qirqilgan eski gazeta qo'g'ozlari kabilarni qo'shishsak ham bo'ladi. Kompostning qotib qolishiga yul qo'ymang hamda uni yomg'ir suvlari tushishidan asrang. Yerni chopishdan oldin panshaxa vositasida tuproqqa da'gal organik o'g'itlarni sepib chiqing. Organik o'g'itlarni har yili berish, hech bo'lmaganda maydonning bir qismiga berish zarur. Bu esa tuproqda ozuqaviy moddalar miqdorining ko'payishi, tuproq nam sig'imining ortishi hamda tuproq strukturasi yaxshilanib borishiga imkon beradi.

Don va dukkakli ekinlar ilmiy-tadqiqot instituti tomonidan Qoraqolpo'g'iston Respublikasi va Xorazm viloyatlarida mart oyida yo'gingarchilikni ko'p miqdorda bo'lishi hamda havo haroratini pasayish holatlari kuzatilganida g'alla parvarishida amalga oshiriladigan agrotexnik tadbirlar bo'yicha quyidagi tavsiyalarga amal qilish kerak.

Respublikada ob-havo seryo'gin bo'lganida hamda havo xaroratining pasayishi kuzatilganda quyidagi tadbirlarni amalga oshirish zarur.

1. Sizot suvlari chuqur joylashgan, toshloq, qumoq maydonlarda g'allani navbatdagi azotli o'g'itlar bilan yomg'ir yo'gayotgan bo'lishiga qaramasdan, qol kuchida oziqlantirib, sug'orishni sharbat usulida amalga oshirish natijasida g'alla maydonida mikro iqlim hosil qilinadi. Bu esa oz navbatida nihollarning qisqa muddatli sovuqqa chidamligini oshiradi.

2. G'allani barg orqali suspenziya usulida oziqlantirishning osuv davri davomida 3-4 marta amalga oshirilishi ijobiy natija berishi tajribalarda oz isbotini topgan. Bunda, gumin kislotalarga boy, makro va mikro elementlar bilan boyitilgan bio o'g'itlar yordamida oziqlantirish tavsiya etiladi. Bio o'g'it preparatlardan Geo-Gumat 1 l/ga, UzGumi, Gumimaks 0.5 l/ga, Agrozim, Baykal-M, Kristalon yara (NPK) va boshqa bioo'g'itlar bilan belgilangan me'yorlarda ishlov berish yaxshi samara beradi.

3. Zamburuqli kasalliklar tarqalishining oldini olish hamda kasallik kuzatiladigan maydonlarda qarshi kurash choralarini qollash uchun Davlat kimyo komissiyasi tomonidan ruhsat etilgan quyidagi kimyoviy vositalar bilan ishlov berish tavsiya etiladi. Tarkibida ta'sir etish moddasi Propikanazol 250 g/l + Siprokonazol hamda Tebukonazol 500 g/l bo'lgan preparatlar bilan ishlov berish tavsiya etiladi.

4. G'allazorlarda eng katta zarar keltiruvchi bir yillik boshqodoshlar oyilasiga mansub (yovoyi sulii, raygras, tulki dum) begona o'tlarga qarshi havo harorati +17+20 0C bo'lganda, AGRO-PIK 8% em.k. 0,3-0,4 l/ga, ENTOPIK SUPER k.e. 0,15 l/ga, OXIAL PRO 10% EC 1,0 l/ga, PROPIC 24% EC 0,15 l/ga kabi gerbisidlar bilan 200-300 litr ishchi eritma hisobida ishlov berish tavsiya etiladi.

5. G'allazorlarda eng ko'p tarqaladigan bir va ko'p yillik ikki palali begona o'tlarga qarshi havo harorati +17+20 0C bo'lganda, bir yillik ikki palali begona o'tlarga qarshi AZANSTAR 75 v.d.g. 20 gr/ga FINITO 750 v.d.g. 20 gr/ga, Yevrostar 75% v.d.g. 20 gr/ga, Zarstar v.d.g. 20 gr/ga, Tristar v.d.g. 20 gr/ga, Entostar v.d.g. 20 gr/ga hamda ko'p yillik ikki palali begona o'tlarga qarshi Vinstar

Plyus 75% v.r.g. 30 gr/ga, Entostar plyus v.d.g. 30 gr/ga, Zarstar plyus v.d.g. 30 gr/ga. Prostar 75% v.d.g. 30 gr/ga preparatlar bilan 200-300 litr ishchi eritma hisobida ishlov berish tavsiya etiladi.

Qanday urug' turlari bor. Erkin changlantirish orqali olingan urug'lar. Bu usulda urug' olishda maxsus chatishtiruv ishlari amalga oshirilmaydi va bu usul eng arzon hisoblanadi. F1 duragay urug'lari. Sun'iy chatishtirish natijasida olingan urug'lar. Onalik ósimliklar odatda toza tizimlardan tanlanadi. Bunday urug'lar oddiy urug'larga nisbatan qimmat hisoblanadi, ammo ular ólchamlari va bóyi bir xil bólgan kuchli ósuvchi ósimlik beradi.

Drajelangan urug'lar. Tuproq yoki boshqa material bilan qoplangan urug'lar. Bunday urug'larni sepish juda qulay, unib chiqqan nihollar ham bir tekis sepilganligi bois kuchli yagonalashga muhtoj bólmaydi. Nam tuproqlarda yaxshi unadi, quruq yoki namligi juda yuqori tuproqlarda ularning unuvchanligi yomonlashadi.

Zararsizlantirilgan urug'lar. Sanoat sharoitida qadoqlashdan oldin fungitsidlar bilan yoki bir vaqtning ózida ham fungitsid, ham insektitsid bilan ishlov berilgan urug'lar.

Vakuumli qadoqlarga joylangan urug'lar. Ichki paketi folgadan bólgan vakuum paketchalarga qadoqlangan urug'lar. Bunday urug'larning unuvchanligi oddiy idishlardagiga nisbatan ancha uzoq saqlanadi.

Undirilgan urug'lar. Sanoat sharoitida undirilgan va suv shimmaydigan paketlarga qadoqlangan urug'lar. Bunday urug'lar xarid qilingan zahoti ekilishi lozim.

Ishlatilmagan urug'lar. Odatda ekishdan sóng urug'larning ma'lum bir qismi ortib qoladi. Bu urug'larni ham ekish uchun ishlatish mumkin. Unutmaslik kerakki, deyarli barcha ekinlarning urug'i óz unuvchanligini yetarlicha uzoq vaqt saqlaydi.

Shaxsiy bo'gdan olingan urug'lar. Tomorqada pishib yetilgan mevalardan urug' olish ancha qiziqarli hisoblanadi, ammo bu kóp hollarda yaxshi natija bermaydi, chunki kópgina ósimliklar erkin changlanishda ózining navdorlik xususiyatlarini yóqotadi. Loviya va nóxat esa bundan mustasno bólib, kópchilik dehqonlar ushbu ekinlarni faqat ózlari olgan urug'lardan yetishtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ózbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005-y)
2. Maruf Toshqóziyev. Metodí agroximicheskix analizov pochv i rasteniy Sredney Azii. Toshkent. 1977 .
3. Skryabin F. A., Sortoz v sisteme udobreniy xlopchatnika v oroshayemix usloviyax Sredney Azii, T., 1970;
4. Rekomendatsii po primeneniyu udobreniy v respublikax Sredney Azii, T., 1974;
5. Ergash Ziyamuhamedov. Lignin tiykarındađı organikalıq tóginler joqarı ónim faktori, T, 1978.